

Ελένη Λαδιά: Ο έτυμος λόγος. Διηγήματα. Εκδόσεις Αρμός

Η Ελένη Λαδιά είναι από τους ευάριθμους λογοτέχνες μας, που το αναμφισβήτητο τάλαντό τους τροφοδοτούν και με μια διακεκριμένη λογιосύνη.

Πεζογράφος κυρίως, έχει γράψει και ποίηση, την οποία εξάλλου μελέτησε και σε εκφάνσεις άλλων, σημαντικών ποιητών μας και κατεξοχήν του Δ. Π. Παπαδίτσα, μαζί με τον οποίον εκδώσανε, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, μεταφρασμένους και σχολιασμένους τους ορφικούς και ομηρικούς ύμνους (1984, 1985 αντίστοιχα, επανεκδόθηκαν το 1997). Η καθαρή πεζογραφική της δημιουργία κατανέμεται ως τώρα, αν δεν κάνω λάθος, σε πέντε βιβλία διηγημάτων και ισάριθμα μυθιστορήματα.

Αρχίζοντας με μια γενική παρατήρηση, μπορώ να πω ότι αυτό που χαρακτηρίζει το έργο της κυρίας Λαδιά είναι η βιοματική αφομοίωση της λογιосύνης μέσα σ' αυτό. «Πρόκειται», σημειώνω στο περιθώριο, καθώς τελειώνω την ανάγνωση του αριστουργηματικού κειμένου με τον τίτλο «Εφήμερη άμπελος», «για μια λογιосύνη αφομοιωμένη, "επιστραμμένη" σε πάλλουσα ζωή · εσωτερική ζωή». Το σπίτι του κεντρικού προσώπου του διηγήματος αυτού, μιας γυναίκας, το κατοικούν «δεκάδες ζωές και ιστορίες», όμως είναι «όλες βγαλμένες από τα βιβλία που διάβαζε και ενδυναμωμένες από τις φαντασιώσεις της. Οι ήρωες των βιβλίων, καθημερινού φίλοι ή εχθροί, δεμένοι μαζί της με μια παράξενη οικειότητα». Αναγνωρίζεται εδώ κάτι, που είναι αναγνωρίσιμο και σε πλείστα σημεία του βιβλίου, ένας δυναμικός (για να τον πω έτσι) διχασμός σκέψης και πράξης, φαντασίωσης και πραγματικότητας · που δεν σημαίνει εντούτοις μόνο – κάθε άλλο μάλιστα – καταφυγή ανθρώπων, που δεν μπορούν να πράττουν, στη φαντασία ή τη σκέψη.

Συμβαίνει αντίθετα συχνά, ώστε τα πρόσωπα της κυρίας Λαδιά και να μη θέλουν να πράξουν, να μη θέλουν να τελούν τις πράξεις όπως αυτές συνήθως. «Μεγάλος ο Θεός, μας δώρισε τη φαντασία», λέει το κεντρικό πρόσωπο ενός διηγήματος, ένας άντρας εδώ, Αιγύπτιος βαρκάρης στο Νείλο, που αναπολεί παλαιές στιγμές εμπλουτισμένες και με τη φαντασία (σημειώνω ότι στα διηγήματα, σχεδόν όλα σε πρώτο πρόσωπο, το φύλο εναλλάσσεται, δεν είναι πάντα γυναίκα: σαν να μας υποβάλλει η συγγραφέας την ιδέα, ότι συχνά τα προβλήματα που την απασχολούν βγαίνουν από τα όρια του φύλου, είναι γενικότερα ανθρωπολογικά).

Η φαντασία βοηθάει, ώστε να πλάθεται και μια άλλη πραγματικότητα, όπου ζούμε ή κάθε τόσο δραπετεύουμε, καλύτερη ή πάντως προτιμότερη, αφού είναι πλασμένη κατά τις επιθυμίες μας · έστω και αν υπάρχει το κόστος, ότι κάθε φορά που επιστρέφουμε εδώ, αισθανόμαστε και περισσότερο αποξενωμένοι. «Δεν αντέχω άλλο το όνειρο, αυτό πάντα προκαλεί διχασμό στην αναμέτρηση του με την πραγματικότητα», λέει ένα άλλο πρόσωπο, που αγωνίζεται να θητεύει στην Υπομονή, αναγνωρίζοντας ότι «όλα κρύβουν ένα τμήμα αλήθεια, κάθε θεωρία, κάθε πράξη, κάθε σκέψη». Μπορεί αυτό να είναι μια «κοινότοπη σκέψη» (μολονότι η βίωση της απαιτεί σκληρή προσπάθεια). Ο αφηγητής όμως του διηγήματος (που έχει τον ενδεικτικό τίτλο «Το διπλό πνεύμα») υποστηρίζει: «Αν όμως είσαι μεγάλος καλλιτέχνης και μπορείς να βρεις τον μυστικό τρόπο για να συνδέσεις τα ψήγματα των επί μέρους αληθειών, τότε φτιάχνεις το μεγάλο ψηφιδωτό. Την αλήθεια».

Η κυρία Λαδιά αναζητεί αυτήν την πολλαπλή αλήθεια. Και την αναζητεί ως ένας τέτοιος καλλιτέχνης, αφού κατορθώνει να χαρίζει σ' αυτές τις εσωτερικές υποθέσεις άρτιαν αφηγηματικότητα, κατορθώνει να τις κάνει, για τον οπωσδήποτε σοβαρό αναγνώστη της λογοτεχνίας, επαγωγά αφηγήματα που κρατούν αδιάπτωτο το ενδιαφέρον του.

Μ. Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ